

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗВІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

УДК 34:316.6:342.7

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив., Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Коляда Андрій Ігорович

курсант 2 курсу

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування Національної поліції України

Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

доктор філософії у галузі права, доцент, майор поліції

Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТРАФУ ЯК ВИДУ ПОКАРАННЯ

У системі заходів кримінально-правового впливу штраф посідає одне з центральних місць, будучи основним покаранням майнового характеру. Застосування економічних санкцій має значний каральний та превентивний потенціал, оскільки дозволяє досягти мети виправлення винуватої особи без її ізоляції від суспільства. Це особливо актуально в умовах правового режиму воєнного стану, коли утримання засуджених у пенітенціарних установах створює додатковий фінансовий тягар для держави. Проте правозастосовна практика стикається з низкою концептуальних та процедурних проблем, які нівелюють ефективність цього виду покарання.

Фундаментальною проблемою залишається об'єктивна оцінка майнового стану винуватої особи. Відповідно до статті 53 Кримінального кодексу України, суд зобов'язаний враховувати платоспроможність правопорушника під час визначення розміру стягнення [1]. Однак на практиці суди часто позбавлені дієвих механізмів перевірки реальних доходів. Широке поширення тіньової

зайнятості та приховування активів призводять до того, що офіційно безробітним особам, які вчинили корисливі кримінальні правопорушення, призначаються мінімальні суми, які не забезпечують належного стримуючого ефекту.

З іншого боку, в умовах економічної кризи, спричиненої збройною агресією, значна частина громадян втратила стабільний дохід та майно. Призначення великих сум без урахування реального фінансового краху особи перетворює вирок на завідомо нездійснений акт. Наслідком цього є масова заміна несплаченого штрафу на покарання у виді громадських робіт, виправних робіт або навіть позбавлення волі. Таким чином, економічна санкція трансформується у фізичне обмеження волі, що суперечить принципу гуманізму та індивідуалізації відповідальності.

Законодавець відреагував на ці виклики ухваленням Закону України № 3342-ІХ від 23 серпня 2023 року, який суттєво змінив систему та порядок виконання кримінальних покарань. Зокрема, закон запровадив новий вид основного покарання – пробаційний нагляд, який дозволяє виправлення особи без її ізоляції від суспільства. Крім того, із більшості санкцій було виключено покарання у виді арешту (залишено лише для військовослужбовців), що стало важливим кроком до гуманізації відповідальності. Проте механізм примусового стягнення коштів усе ще залишається недосконалим[2].

Ще однією гострою проблемою є диспропорційність розміру стягнення за корупційні діяння та кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності. У багатьох випадках розмір незаконно отриманого прибутку в десятки разів перевищує максимально можливу суму майнового стягнення, передбачено санкцією відповідної статті. Для суб'єктів таких правопорушень сплата суми розглядається як своєрідний «комерційний ризик» чи плата за імунітет від реального ув'язнення, що цілковито руйнує превентивну функцію кримінального закону. Офіційні дані судової статистики підтверджують стійку

тенденцію до зростання кількості вироків із застосуванням економічних санкцій, що вимагає негайного перегляду підходів до їх обчислення [3].

З огляду на викладене, інститут майнового стягнення потребує глибинного реформування. Оптимальним шляхом вирішення проблеми вбачається запровадження в національне законодавство моделі «штрафо-днів», яка дозволяє розраховувати суму індивідуально, базуючись на середньоденному доході конкретного правопорушника. Це забезпечить рівність карального впливу як для малозабезпечених верств, так і для осіб із надвисокими статками, що повністю відповідатиме конституційним принципам соціальної справедливості та рівності громадян перед законом [4].

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення видів кримінальних покарань : Закон України від 23 серп. 2023 р. № 3342-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 93. Ст. 364. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text>
3. Аналіз стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2023 році / Верховний Суд. Київ, 2024. 121 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Analiz_statistika_kriminal_2023.pdf

4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>